

**МЕЃУНАРОДЕН НАУЧЕН СОБИР
100 ГОДИНИ БЛАЖЕ КОНЕСКИ
И 75 ГОДИНИ ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

Скопје, 13–14 декември 2021 г.

Скопје, 2023

Издавач:
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“

За издавачот: проф. д-р Анета Дучевска, декан

Уредници:
проф. д-р Зоран Анчевски
проф. д-р Емилија Црвенковска

Меѓународен редакциски одбор:
проф. д-р Зоран Анчевски, претседател
проф. д-р Емилија Црвенковска, претседател
проф. д-р Маргарита Велевска
проф. д-р Венко Андоновски
проф. д-р Сања Михајловиќ-Костадиновска
доц. д-р Кристина Н. Николовска
акад. Виктор Фридман
акад. Ала Шешкен
проф. д-р Намита Субиото
м-р Игор Поповски
м-р Маја Јошевска-Петрушевска

Лектура: проф. д-р Томислав Трневски

Лектура на англискиот текст: м-р Маја Јошевска-Петрушевска

Технички уредник: доц. д-р Бобан Карапејовски

Весна Мојсова-Чепишевска, Иван Антоновски

„ПРОСТА И СТРОГА МАКЕДОНСКА ПЕСНА“ КАКО ЛИРСКА БИОГРАФИЈА НА КОНЕСКИ

Апстракт: Грамофонската плоча „Проста и строга македонска песна“ издадена во 1981 година, по повод шеесетгодишнината од раѓањето на Блаже Конески е најмалиот по обем избор од неговото поетско творештво. Се чини дека самиот тој не само што е присутен и како интерпретатор / рецитатор на сопствената поезија, туку има учествувано и во подготовката на изборот, како впрочем и при подготовката на сите избори од неговото творештво објавени во текот на неговиот животен век. Во изборот објавен 12 години пред физичкото заминување на Конески, покрај дел од најпознатите и најанализираните, поместени се и песни коишто ретко се коментирани и на коишто книжевната наука ретко им се навраќа – песни коишто досега не биле застапени во поетските антологии, а сигурно има причина зошто Конески инсистирал или прифатил токму тие да бидат дел од ова издание. По микрочитање на сите застапени песни, особено преку анализа на односот меѓу лирскиот субјект и лирскиот објект во контекст на конкретната тема или мотив, се доаѓа до заклучок дека тие се дел од она што Атанас Вангелов би го нарекол лирска биографија на Конески – песни коишто го претставуваат она што е лиризирана интимност на Конески. Во трудот се прави обид токму преку овие песни да се издвојат кодовите на лирската биографија на Конески, преку тематско-мотивски блокови коишто ги претставуваат песните застапени на плочата издадена во 1981 година, а коишто се присутни / повторливи во речиси сите творечки фази на Конески.

Клучни зборови и изрази: Блаже Конески; поезија; „Проста и строга македонска песна“; тематско-мотивски блокови; лирска биографија

...како научен работник, знам дека треба многу труд за да се домисли докрај една таква материја. А јас немав време. Немав ни можност такво време да најдам за едно домислување на овие прашања до самиот крај, до создавање на некаков кохерентен систем. Сè што можеше да понудам, до тука одев, е изнесување на некои впечатоци“ (Андреевски 1991, 213).

Осврнувајќи се на својот текст „Еден опит“ (Конески, 2018), Блаже Конески вака коментира за *системот* што го носел во себе и го следел – сис-

темот на поетиката на неговото поетско творештво. На книжевната наука ѝ остануваат задачата и предизвикот да го оствари она за што Конески немаше време – да го домисли, односно реконструира и едновременно да го деконструира тој *систем*, анализирајќи го поетскиот опус на Конески. Но, во „Еден опит“, настојувајќи да дојде до рационалното објаснение за таквиот систем на *откривање на ѝеснаѝа*, Конески говори за интимен опит (2018, 56). Оттука, обидот за негова реконструкција и/или деконструкција, едновременно, сепак, во извесна мера е и обид за реконструкција и/или деконструкција на лиризираната авторска интимност, што на теренот на поезијата може да претставува и спротивставување или отстапување од роланбартовското теориско поимање на смртта на авторот во интерпретацијата на книжевниот текст.

Уште на почетокот на ваквиот обид се отвора дилемата, на кое од двете рамништа на песната коишто ги разликуваше Конески, првенствено треба да се задржи анализата – на рамништето на описот, на подборот на подробности, или на рамништето на пораката преку поентата на песната. Се чини дека во досегашните обиди, доминантно е настојувањето анализата да се оствари преку второто рамниште, бидејќи, како што вели и самиот Конески, на тоа рамниште, „сето тоа што на еден начин како податок сме го избрале, добива едно поуниверзално значење“ (Андреевски 1991, 217–218), а „песната сведена само на конкретен податок не е ништо“ – „песната се создава со првиот збор, но таа е создадена дури кога ќе добиеме една порака што ги надминува како сума тие конкретни податоци, се јавува како автономна значенска сфера“ (Андреевски 1991, 220). Ама значењето на песната, односно уметничката порака е отворена сфера. Како што укажува и Конески, со извесно роланбартовско поимање, „тоа може да се збогатува во чинот на комуникација, бидејќи читателот внесува пак некои свои елементи, што значењето или пораката ги збогатуваат“ – „и за генерациите е тоа една отворена сфера, бидејќи и секоја генерација принесува нешто ново, восприемајќи го дадениот поетски текст“ (Андреевски 1991, 219). Оттука, задржувањето само на второто рамниште може да доведе и до конструкција, а не до реконструкција или деконструкција на лиризираната авторска интимност. Затоа, во ваквиот обид, неопходна е аналитичка посветеност и на првото рамниште – на подборот на подробности, како што би рекол Конески. Насочување на интересот и кон прашањето зошто е избран конкретниот податок којшто го детерминира односот меѓу лирскиот објект и лирскиот субјект и води до пораката, бидејќи како што објаснува Конески, „од тука трга создавањето на песната, од тој момент на фиксирање на релевантни податоци“ (Андреевски 1991, 220). Навраќањето на почетокот на создавањето или откривањето на песната, коешто подразбира и интересирање на авторскиот мотив за творечко насочување кон мотивот и темата на песната, а со тоа и препознавањето на авторската релација со избраниот податок пред тој да биде сврзан со одредено универзално значење согледливо во пораката, сепак, во суштина е интересирање за дел од авторската интимност, што недвојбено упатува на нужна, голема внимателност, вклучително и да не се излезе од сферите на книжевната наука.

Следствено, во анализа којашто е обид да се придонесе во домислувањето, односно реконструкцијата и едновременно деконструкцијата на системот

на поетската реч на Конески, исчитувањето треба да е на одредено меѓурамниште на песната – да се интересира за избраниот податок, за мотивот да се избере мотивот од првото рамниште, а да ја има предвид и пораката со која што песната постанува автономна значенска сфера.

Втората дилема при ваквата анализа е одредување на корпусот од поетскиот опус на Конески којшто е соодветно да се користи. Разрешницата на оваа дилема е само навидум едноставна – строг, мал избор од поезијата на Конески, но тематско-мотивски хетероген, имајќи ја предвид и убеденоста на Конески дека настојувањето на тематско-мотивска кохерентност на поетска книга е предрасуда, а дека врската меѓу различните теми и мотиви ја создава авторот. „Личноста на авторот стои зад тие текстови и поради тоа се добива, на крајот на краиштата, впечаток на некаква целост“ (Андреевски 2009) – велеше Конески, што одново упатува на констатацијата дека при интерпретацијата и анализата на поетскиот опус, сепак се интерпретира и анализира и дел од авторовата интимност. Впрочем, кон тоа и упатува фактот што Конески, коментирајќи ја својата некнижевна, лична биографија и семејна историја, често реферира на свои конкретни песни, како и на раскази од збирката „Лозје“ (Андреевски 1991).

Во овој обид да се даде еден таков придонес во вреднувањето на поезијата на Конески, најсоодветен корпус проценуваме дека се песните опфатени со *грамофонската плоча „Просба и сирого македонска песна“* издадена во 1981 година (Конески 1981) – најверојатно најмалиот по обем избор од Блажевото поетско творештво, инаку реиздадена во 2021 година (Конески 2021), во форма на компакт-диск, по повод јубилејот 100 години од неговото раѓање. Се чини дека самиот тој, не само што е присутен и како интерпретатор / рецитатор на сопствената поезија, туку има учествувано и во подготовката на изборот, како Впрочем и при подготовката на сите избори од неговото творештво објавени во текот на неговиот физички животен век. На плочата, покрај дел од најпознатите и најанализираните, поместени се и песни коишто ретко се коментирани и на коишто книжевната наука ретко им се навраќа – песни коишто досега не биле застапени во поетските антологии, а сигурно има причина зошто Конески инсистирал или прифатил токму тие да бидат дел од ова издание. Најверојатно, причината за нивната „запоставеност“ од книжевната наука е фокусираноста на второто рамниште на песната, според Конески, но за нас, овојпат многу позначајно е становиштето зошто тој ги поместува или прифаќа да бидат поместени во овој избор, иако дел од нив и не се оние со коишто се постигнува највидлив / најспознаен ефект при рецитацијата – најверојатно затоа што поаѓа од првото рамниште – го има предвид и изборот на податокот, односно интимниот, личен порив за создавање на песната, исто колку и самокритичното вреднување на остварувањето на второто рамниште. А токму тоа може и да упатува на претпоставка дека запоставувајќи ја анализата на првото рамниште, сепак, неретко, нецелосно, е анализирано и вреднувано второто рамниште на некои од овие песни како што се „Старата“, „Планина“, „Гугутка“, „Саат“, „Превалец“, но и неговите „Проложни житија“. Како што би рекол тој – *личноста на авторот, во овој случај ја ирејисавава целина на корпусот* или со други зборови преку микрочитање на овој корпус може

да се спознае личноста на авторот во едни поцелосни димензии зад коишто е неговата лиризирана интимност.

Дополнително, во прилог на поврзувањето на изборот со влијанието на првото рамниште на песните е и фактот што Конески иако ја истакнуваше и вреднуваше потребата од комуникација на песната со реципиентот, настојувајќи за јасност, но не за голема едноставност, не беше подложен на идејата дека треба да се создава за големите народни маси – „јас никогаш не сум размислувал дека треба на некој начин да се сообразувам со некое ниво на публиката“ (Андреевски 2009), нагласува Конески. Оттука, иако „Проста и строга македонска песна“ издадена во 1981 година е на медиум – носач на звук којшто е наменет за широкиот аудиториум, сепак, евидентно е дека во изборот на песните не влијаел карактерот на медиумот, туку друг фактор, во којшто ја препознаваме поврзаноста со авторовата интимност и/или лична перспектива на доживување и преживување на напишаното.

При анализата на песните од оваа плоча како корпус, се забележува дека од поетското творештво објавено пред поетската книга „Везилка“, опфатена е само една песна – „Ангелот на Св. Софија“, во којашто при микропрочит се препознава и врската со слободата како информација избрана на првото рамниште. А „човекот треба да знае да ја искористи слободата и да ја осмислува. Самата по себе таа ништо не создава“ (Андреевски 2009) – велеше Конески. Изоставањето на други негови поетски остварувања од првите книги, објавени во периодот на социјалистичкиот реализам може да се толкува како одраз на Блажевата самокритичност за остварениот творечки резултат во тој период – „не би рекол дека тој период беше особено плоден кај мене во однос на поезијата, на лириката, иако и во ‘Мостот’ има барем некои партии што стојат“ (Андреевски 1991, 211), напоменува тој во разговорите со Цане Андреевски. Но притоа го издвојува „Тешкото“ велејќи дека за него лично е важно што во еден таков книжевен контекст има објавено и таков поетски текст, којшто отскокнува од тематско-мотивскиот опфат на соцреализмот – „еден таков текст стои сам за себе и тој не може да се омаловажува“ (Андреевски 1991, 211). Затоа и се наметнува дилемата зошто и „Тешкото“ не е дел од овој најмал избор од поетското творештво на Конески. Микропрочитот на поезијата застапена на грамофонската плоча упатува кон констатација дека тоа се должи на позицијата на лирскиот субјект во оваа антологиска песна, односно лирскиот субјект Ние (иако Ние е персонифицирано преку Јас), наспроти недвојбеното присуство на лирскиот субјект Јас во сите застапени песни. Оттука, евидентно е дека во овој најмал избор од поезијата на Конески се настојува да се опфати она што независно од универзалноста на поетската порака, првично е директно врзано со неговата лична интимност, со недвосмислениот Јас-субјект – со неговата лирска биографија, како што би рекол Атанас Вангелов (2020).

Како нулта точка на поетското проблеснување на Конески, во овој избор се потврдува поетската книга „Везилка“ објавена во 1955 година. „Уште некое време требаше да се чека па повторно да се сети важноста на интимните теми“ (Андреевски 1991, 211) – вели тој во контекст на соцреализмот. „Везилка“ се јавува токму во тој период на враќање на интимните теми во поетскиот простор, што е директно врзано со првото рамниште на песната, бидејќи во

него, изборот на информацијата е едновремен со изборот на темата и мотивот. Неслучајно е што насловната песна од оваа книга е прва поместена во изборот, затоа што таа во суштина е поетска верзија на Блажевото поимање на создавањето, односно пронаѓањето на песната – стихувана порака дека „песната треба да соопштува нешто важно, да биде доведена до просирен израз и да открива одлики на едно поднебје или подобро речено на една традиција“ (Конески 2018, 207). Но и поетски одраз на сфаќањето дека поезијата мора да има клуч за нејзино разбирање, дешифрирање и толкување, бидејќи според поимањето на Конески, „херметичката поезија во вистинска смисла, не поезијата што се дешифрира потешко, ами таа што не може никој да ја дешифрира, нема код за нејзино дешифрирање – таа поезија не е поезија“ (Андрејевски 1991, 222). „Везилка“ е всушност појаснување на поетичката суштина на сето друго застапено во овој мал и би рекле интимен поетски избор, ама *йривезокоий* на клучот за дешифрирање / отклучување на секоја од песните е во интимноста на поетското Јас.

Во тој контекст, неслучајно, грамофонската плоча завршува со песната „Зборот“ од стихозбирката „Записи“ (1974), со антологискиот стих „тоа е порив и за смисла не прашува“ (Конески 2011а, 246). Оттука, поетскиот избор е свесно омеѓен со песни преку коишто се дефинира Блажевото поимање на опитот и поривот, но од друга страна се претставува и еден од клучните тематско-мотивски блокови во поетскиот опус на Конески – арспоетичките, поетски промислувања за песната и зборот, на чие прво рамниште е токму потребата да се образложи и (пре)осмисли сопственото становиште во однос на (пре)создавањето на поетската реч. Дотолку што се чини во овие песни чинот на создавањето на песната иако започнува од првото рамниште на коешто е потребата поетски да се образложи поетовиот порив, па потоа продолжува со второто рамниште – пораката, сепак, заради нејзино остварување, (пре)создавањето на песните одново се враќа на првото рамниште – се избира информација којашто е соодветна за да се дојде до конкретната порака. Без соодветен избор на информација, не може песната да се оствари како автономна значенска сфера.

Но, исто толку важно во овој контекст и во односот кон поетската книга „Везилка“ како нулта точка во опусот е што неслучајно речиси една третина од изборот на плочата го сочинуваат песни од оваа книга – тоа не е врзано само со нивните естетски квалитети, туку и со темите и мотивите од првото рамниште, коишто сепак, и го обословуваат оствареното на рамништето на пораката, односно на значењето на песната. Всушност тие ги претставуваат тематско-мотивските блокови коишто се присутни во севкупниот поетски опус на Конески, и тоа во речиси сите творечки фази, а својата прва пројава ја имаат токму во оваа книга – нулта точка којашто реферира на нулта точка на современата македонска поетска реч, воопшто – и тоа и на метафоричката, и на метонимската, но и на нулта точка на македонската култура воопшто (Мојсова-Чепишевска 2021, 41-62).

Па, така, песната „Старата“ го претставува тематско-мотивскиот блок во којшто се воспеваат обичните луѓе од Блажевото окружување, оние на коишто никој друг не би им дал значење, но во чијшто живот, Конески препознава

подвиг којшто заслужува вечност, и тоа најчесто заради пожртвуваноста, страдањето за Другиот и саможртвата. „Старата“, којашто реферира и на првата песна на Конески напишана на македонски јазик во 1939 година, „Писмо до една мајка“, не е вообичаено поетско опевање на мајката, туку резултат на потребата да се овековечат личности коишто се *ојшћесџивени аутсајдери*, а коишто за Конески се личности коишто заслужуваат посебно величие (Мојсова-Чепишевска и Антоновски 2021). Но тоа е величие на саможртвата, страдањето, предаденоста на Другиот, коешто е присутно, повеќе или помалку во сите негови творечки фази, а особено доаѓа до израз со неговите мошне малку коментирани „Проложни житија“, од коишто неслучајно, две се поместени на оваа плоча – „Сеќавање на Горета“ и „Житие на Таса Борјанова“. Неспорно, иако станува збор за не многу коментирани песни, затоа што универзалноста на нивната порака и не е толку лесна за дешифрирање, станува збор за цел тематско-мотивски блок со исклучителни естетски квалитети и пред сè со вонсериска поетска идеја. Но, клучот на дешифрирањето е токму на првото рамниште – изборот на информациите се должи на потребата да се опеат и овековечат тие незабележливи и во очите на другите *мали човечки големини*, коишто за љубов на вистината, би рекол Конески, доминантно се поврзани со страдањето, недостигот, болот и жртвувањето, со коешто и на првото и на второто рамниште, имплицитно е поврзана и песната „Жртва“ застапена на страната А на плочата. Зашто Конески и го велича жртвувањето, не само туѓото, ами свесен и за своето, во корист на повозвишени цели и на Другиот: „О драги предмети, о мили луѓе, / си мислам напати – дај сè да срушам! / Но вие велите: жртвуј ја младоста / вие ми велите – и јас ве слушам“ (Конески 2011а, 182).

Од друга страна, „Од возот“ го претставува тематско-мотивскиот блок поврзан со родниот крај, на којшто Конески, иако ненаметливо, постојано и достоино се навраќа (пр. песната „Есенско утро“), а особено во збирката „Црква“ (1988), тоа е јасно забележливо. Не станува збор само за традиционална приврзаност со роднокрајот, туку за таговна и бунтовна, непомирлива врска. Но клучно – таговна, уште на првото рамниште! Оти, „Често мислата назад ме враќа. / Животот другаде негде ме праќа. / Плачат оние планини за мене!“ (Конески 2011а, 186).

Присуството на „Виј“ и „Убавите жени“ во изборот, во контекст на тематско-мотивскиот блок посветен на жената (на којшто Конески остана доследен во секоја од своите творечки фази), всушност го димензионира опсегот во којшто се движи лирскиот субјект во овој блок – од нетелесна, ама повторно таговна врска, во којашто кон конкретизирана жена се пристапува со извесна понизност, стравување и величие (слично како припишувањето на божествена природа на конкретна жена во првата „Молитва“ на Конески, објавена во поетската книга „Песни“ од 1953 година) до неконкретизирано воспалување на женскиот род воопшто, но повторно без телесни врски и интимизираност, туку со воспевање на некои припишани особености коишто не се директно во релација со лирскиот субјект: „Убавите жени во мојот народ / тие брзо прецутувале / како цут од кајсија / како мајски јоргован. / О неправда!“ (Конески 2011а, 203).

Таквата позиција на лична дистанцираност, особено телесна меѓу лирскиот субјект и лирскиот објект директно упатува на првото рамниште на песни-

те и уште поважно – во пределите на длабоката лична интимност. Се чини затоа, Конески, не сакајќи да излезе од рамките на метафоризираната интима и малку се осврнува на песните од овој тематско-мотивски блок иако тој е присутен во речиси секоја негова натамошна книга. Затоа, во едно интервју од 1990 година, запрашан да се осврне на својата песна „Виј“ само кусо одговара: „‘Виј’ е од времето кога ја пишував ‘Везилка’. Гледам нешто во природата и некаква идентификација се врши со моите чувства во дадениот момент и така создавам двокатна песна. Првиот кат е опис, а вториот кат е веќе издигање на тој опис до порака. Целата песна е метафора“ (Петрески 2021, 21).

Во овој блок клучна за интерпретација на лирскиот субјект (читај: поетот) е застапената песна „Превалец“ од стихозбирката „Записи“ (1974): „Заблудани во вителот на дните, / жените што го сакаа немаше кога, / немаше како да го сретнат.“ /// „А тој самиот си знае како му е: / тој е постанат и дооден, / прашиште му попаѓало по косата, / прав му крчка по сувите непца.“ (Конески 2011а, 231) Оттука, на првото рамниште на песните од овој блок, и се отвора дилемата којашто длабоко навлегува во интимата на поетот претставен преку лирскиот субјект: *Дали лирскиот субјект од „Виј“ и од ѝрваџија „Моливица“ на Конески, во бол го минал и изгубил времето, ѝосветлувајќи се на божествената Драга од ѝозиција на себемаловажување, до сѝеен на разочараност којашто го доведува до ѝозиција од којашто жената ја гледа само од дисѝанца, а свесен за неѝоврајниото време... согледувајќи се себеси веќе и како лирски објект, со самопрегор... со „Неизвесност“, како што пее во песната од збирката од „Стари и нови песни“, застапена на плочата: „Ништо сигурно нема да знаеме, / умот ни сече грубо. / Колку нејасно разбира човекот / што е вистинска љубов!“ (Конески 2011а, 268).*

Исчитувањето во овој тематско-мотивски контекст и на песните „Тишина“ и „Починка“ коишто исто така се дел од плочата издадена по повод 60 години од раѓањето на Конески, во истата година кога тој ќе биде и овенчан со Златниот венец на Струшките вечери на поезијата, ги отвораат прашањата за интерпретацијата на тематско-мотивскиот блок за потребата од самување, тишина, самостојно сонување и суштествување. Да, и тие во збирката „Везилка“ за првпат се пројавуваат во опусот на Конески, ама остануваат присутни во секоја следна творечка фаза, дотолку, што кон овој блок можат да се приклучат и неговите последни три поетски молитви од *ѝоеѝскиот ораѝориум* од неговиот опус којшто го сочинуваат вкупно шест песни-молитви. Задржувајќи се на меѓурамништето на песните се забележува дека иако тие се разликуваат на второто рамниште, испраќајќи различни пораки, сепак, имаат исто или поврзано прво рамниште, особено во делот на личниот мотив / порив којшто го детерминира изборот на информацијата.

Во контекстот на осамата е и застапената песна „Снег“, иако често реципирана, не многу анализирана – но во неа се полемизира со првото рамниште на другите – дали да се стравува или не од таквата осама, дали (може) да се продолжи со таквата осама: „Шепоти: сам си, сам. / А јас се спремам назад, / нозеве пак да газат / патишта што се мразат – / до денот, што го знам.“ (Конески 2011а, 166) Уште еднаш се согледува поврзувањето на појавата во природата со душевните состојби, на коешто експлицитно укажува Конески.

Ама воопшто, и во овој тематско-мотивски блок, сепак, доминацијата на таговноста упатува кон реконструкција и/или деконструкција на поетовата лиризирана интимност, со којашто е поврзана и песната „Саат“ од стихозбирката „Записи“ (1974), со завршните стихови: „Разбрав заправо од каде ми идела / оваа гроза по коскиве.“ (Конески 2011а, 220) Токму оваа песна е една од оние што се малку анализирани, не се застапени во антологиите, ама согледувајќи ја токму преку интертекстуалната врска со другите песни од истиот тематско-мотивски блок, од позиција на меѓурамниште на поетскиот текст, се чини, јасен е мотивот за нејзиното опфаќање со овој најмал поетски избор на Конески. Но уште повеќе, појасно е и како да се интерпретира и контекстуализира во рамките на опусот, што и во целост ни ја открива нејзината естетска вредност.

Но, ако овој тематско-мотивски блок го проширime и согледаме како тематско-мотивски блок на душевни состојби и бол, нема сомнение дека во тој опфат на песните во коишто на првото рамниште се избрани податоци од природата коишто се користат како поетска визуализација на емотивни состојби, меѓу нив спаѓаат и застапените „Круша“ и „Планина“, од „Записи“ од 1974 година. Иако, сепак, тие се согледуваат и како посебен тематско-мотивски блок за душевната тага. „Има еден слој врз душата: / со нокти би го гребел, со еге би го стругал, / би го стружел со ноже како лишај на карпа.“ /// „Планино, рамна рудино, / планино со два огромни колка, / ништо не лекува, / само не слекува / до основната болка!“ (Конески 2011а, 223), поентира Конески на почетокот и на крајот од „Планина“. Од друга страна, во „Круша“, болот е веќе претставен како разорен за душата: „Гледај – презрева крушата, / види – презрева крушата, / и уште малку, таа ќе гние, / ќе гние како душата. /// Нешто направил дождот, нешто сторила сушата / – и еве жолто стрниште и плодови расфрлани / и мрави во просторот на душата.“ (Конески 2011а, 251) При прочитот на овие песни коишто се само мал дел од тематско-мотивскиот блок за душата и душевната болка, како и при прочитот на севкупниот блок се отвора прашањето дали на второто рамниште е само уметничкиот резултат, додека сепак, посуштинско за реконструкцијата и деконструкцијата на системот на поетиката е првото рамниште внедрено во поетовата интимна.

Во еден таков контекст може да се чита и „Одземање на силата“ – распрсната по еден дел во сите овие тематско-мотивски блокови, и неслучајно избрана токму таа од циклусот за да се најде во овој избор, којшто овојпат е и наш корпус. Впрочем, при секој повторен прочит на оваа песна се отвора и прашањето дали преку неа, Конески пишувал за себе.

По микрочитањето на песните од плочата „Проста и строга македонска песна“, особено преку анализа на односот меѓу лирскиот субјект и лирскиот објект во контекст на конкретната тематско-мотивска определба и преку еволуцијата / промената на тој однос во рамките на севкупниот поетски опус на Конески, се доаѓа до заклучок – потврда на согледбата дека тие се дел од она што Атанас Вангелов би го нарекол лирска биографија на Конески (2020) –

песни коишто го претставуваат она што е лиризирана интимност на Конески. Издвојувајќи ги тематско-мотивските блокови коишто ги претставуваат овие песни, всушност се издвојуваат кодовите на лирската биографија на великанот, покрај поетизирањето на поетскиот опит и зборот: душевна болка и тага, општествени аутсајдери, а нему блиски (и како личности, и заради ставот кон себеси изразен и преку песната „Навреда“) – големи, а мали луѓе заради својата пожртвуваност, страдање и посветеност на Другиот, болна и невозвратена љубов наспрема идолопоклонение пред некои димензии на женската личност, осама и тихување, приврзаност за родниот крај и родољубие проследени со болка... И клучно, на нив, Конески останува доследен во сиот свој творечки опус, во сите творечки фази – некогаш се менува формата или остварувањето со второто рамниште на песната, еволуира односот лирски субјект – лирски објект (и обратно), но во суштината на првото рамниште се овие тематско-мотивски целини коишто го детерминираат и изборот на информацијата. Кон нив секако, може да се дополнат уште неколку, но тие нема значајно да ја променат реконструкцијата, односно деконструкцијата на лиризираната интимна биографија на Конески. Исто како што може и треба ваквиот мал избор од поетскиот опус на великанот да се дополни и со неколку песни од следните негови творечки фази, од следните 12 години од физичкиот живот, како на пр. „Црква“, „Лажни пророци“, дел од молитвите итн. коишто исто така се длабоко поврзани со неговата интима, но сепак, тие не отвораат нови тематско-мотивски блокови, туку припаѓаат на овие, коишто веќе се издвоени, а само го продлабочуваат кодот на лиризираната биографија, особено ако се излезе од зоната на поетскиот текст и напишаното се поврзе со она што му се има случувано на Конески надвор од поезијата, вклучително и на општествено-политичката сцена.

Преку микрочитање на поетското творештво на Конески во рамките на овие тематско-мотивски блокови, се чини уште подетално и подескриптивно ќе може да се дојде до неговата лиризирана интимна биографија, којашто е клучна детерминанта на системот на неговата поетика. Но, сепак, ако на овие тематско-мотивски блокови им се пристапува на таков начин, како кодови на таквата биографија се доаѓа до трага, односно теза за еден заеднички имени-тел – болка, тага, јанса, немир и порив за творење на еден не многу среќен човек...

И тука запираме, затоа што со оваа теза, веќе одново се враќаме на почетокот, запрашувајќи се дали треба и дали сме достоини да ја реконструираме или деконструираме лиризираната интимна биографија на Конески, стравувајќи од можноста обидот да прерасне во конструкција.

Цитирана литература

Андреевски, Цане. 1991. *Разговори со Конески*. Скопје: Култура.

Андреевски, Цане. 2009. „Кажувања (8)“. *Окно*. <https://okno.mk/node/3058> [Пристапено на: 1.12.2021]

Конески, Блаже. 1981. *Просја и сирџа македонска ѝесна* [звучен запис]. Zagreb : Jugoton и Радио Телевизија Скопје.

- Конески, Блаже. 2011а. *Поезија. Книѓа ѓрва*. Приредил: Милан Ѓурчинов. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.
- Конески, Блаже. 2011б. *Поезија. Книѓа вѓора*. Приредил: Милан Ѓурчинов. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.
- Конески, Блаже. 2018. *Свеѓоѓ на ѓеснаѓа и леѓендаѓа*. Приредил: Милан Ѓурчинов. Скопје: Македонска академија на науките и уметностите.
- Конески, Блаже. 2021. *Просѓа и сѓроѓа македонска ѓесна* [звучен запис]. Скопје: Croatia Records.
- Мојсова-Чепишевска, Весна. 2021. *Конески како ѓесѓаменѓ*. Скопје: Матица македонска.
- Мојсова-Чепишевска, Весна и Антоновски, Иван. 2021. „Просѓаѓа и сѓроѓа македонска ѓесна како современо житие“. *Сѓекѓар*, бр. 78, 117-126. https://spektar.edu.mk/sp/wp-content/uploads/2022/01/v.mojsova-chepishevska_spektar-78-117-126.pdf [Пристапено на: 10.12.2021]
- Петрески, Христо. 2021. „Не сум осамен во светот: интервју со Блаже Конески“. *Зенѓѓ*, бр. 6-7, 20-22.
- Старделов, Георги. 1990. *Одземање на силаѓа – ѓоезијаѓа на Блаже Конески*. Скопје: Мисла.

Summary: The vinyl “Simple and Strict Macedonian Poem” released in 1981, on the occasion of the sixtieth anniversary of Blaœe Koneski’s birth is the smallest selection of his poetic work. It seems that he is not only present as a reciter of his own poetry, but he has also participated in the preparation of the selection, as well as in the preparation of all the selections of his works published during his lifetime. In the selection, published 12 years before Koneski’s death, in addition to some of the most known and analyzed poems, there are also poems which have rarely been discussed by literary scientists – poems which haven’t been included in poetry anthologies before, and there is certainly a reason why Koneski insisted on or accepted them, in particular, to be part of this edition. After micro-reading all present poems, especially by analysing the connection between the lyrical subject and the lyrical object in the context of a specific theme or motif, one comes to the conclusion that they are a part of what Atanas Vangelov would call Koneski’s lyrical biography – poems which represent Koneski’s lyricized intimacy. By analysing these poems, the paper aims to separate the codes of Koneski’s lyrical biography, through blocks of thematic motifs that represent the poems part of the vinyl released in 1981. More specifically, we discuss these blocks which are present/recurring in almost all of Koneski’s creative phases from the publication of his book “Vezilka” (“Embroideress”) to the release of the vinyl in 1981, which is the reason why the paper analyzes the relation between specific themes and motifs in various phases, including the changes in the relation of the lyrical object to the lyrical subject. At the same time, we do not discuss blocks of thematic motifs that can already be considered as “general places” in the analysis of Koneski’s work, but as blocks of thematic motifs which are (re)defined in this paper and beyond the usual perception of the thematic motif preoccupations of Koneski. The paper offers possible answers as to why some poems are part of the selection published 40 years ago but it also makes a specific proposal for improving it with a part of Koneski’s work written from 1981 to 1993, with the aim of making his lyrical i.e lyricized biography (more) complete.

СОДРЖИНА

ПОЗДРАВНИ ОБРАЌАЊА

Анета ДУЧЕВСКА, декан на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“	5
Меѓународен научен собир посветен на двата јубилеи	
Ваљбона ТОСКА, продекан на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“	7
Осман ЕМИН, продекан на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“	9

ПЛЕНАРНИ РЕФЕРАТИ

Зоран АНЧЕВСКИ	
Конески и европската модерна	13
Емилија ЦРВЕНКОВСКА	
Интердисциплинарен пристап во историскојазичните проучувања на македонскиот јазик (Или: Последниот разговор со Конески)	21
Виктор А. ФРИДМАН	
Важноста на балканските лингвистички контакти за македонскиот јазик	29
Ала ШЕШКЕН	
„Рускиот круг“ на Блаже Конески	35
Иван ЦЕПАРОСКИ	
Хуманизмот на Конески	43

ЈАЗИК

Гордана АЛЕКСОВА

Да-конструкцијата како стилско средство
во прозата на Блаже Конески 53

Ирина БАБАМОВА

Придонесот на Блаже Конески
за македонската традуктолошка мисла 67

Елени БУЖАРОВСКА

Интересот на Блаже Конески за изучување на македонски текстови
напишани со грчко писмо: еден непознат ракопис 79

Славица ВЕЛЕВА

Називите на лица во прозното творештво на Блаже Конески 87

Маргарита ВЕЛЕВСКА, Мира ТРАЈКОВА

Фраземи со соматската компонента *main* (рака) во францускиот јазик и
нивните еквиваленти во македонскиот јазик 93

Катерина ВЕЛЈАНОВСКА, Биљана МИРЧЕВСКА-БОШЕВА

Лексиката во време на корона
(врз материјал од македонскиот и од рускиот јазик) 107

Татјана ГОЧКОВА-СТОЈАНОВСКА

Пристапот на Конески кон основите поставки
во јазичното планирање и јазичната политика
на македонскиот литературен јазик 115

Јасминка ДЕЛОВА-СИЛЈАНОВА

Фраземите и нивниот превод од чешки на македонски јазик 121

Кристина ДУФКОВА

„Наши сте, или нивни?“
Аудиовизуелниот материјал како дидактичка алатка во наставата по
македонски јазик како странски јазик 127

Катарина ЃУРЧЕВСКА АТАНАСОВСКА, Борче АРСОВ	
Глаголскиот прилог во расказите „Лозје“ и „Потез“ на Блаже Конески и неговите еквиваленти во преводите на англиски јазик	139
Красимира ИЛИЕВСКА	
Л. Г. Мазинг и интересот за македонскиот јазик на крајот од XIX век ...	147
Лилјана МАКАРИЈОСКА	
Влогот на Блаже Конески во проучувањето на апостолите од првата редакција	157
Радица НИКОДИНОВСКА	
Македонските преводни еквиваленти на имињата на ликовите од збирката приказни “Fiabe Italiane” од Итало Калвино	169
Димитар ПАНДЕВ, Марија ПАНДЕВА	
Панорамски поглед во ексцерпцијата на Конески за вториот дел од <i>Грамаџикаџа на македонскиот литературен јазик</i> (за формиите и нивнаа употреба)	179
Олга ПАНКИНА	
Блаже Конески во препев на руски	195
Искра ПАНОВСКА-ДИМКОВА	
Актуелноста на фонолошките теми кај Конески	205
Марија ПАУНОВА	
Кон <i>Црковнословенскиот јазик на фреските во Македонија</i> од Блаже Конески	215
Елена ПЕТРОСКА, Станислава-Саша ТОФОСКА, Бобан КАРАПЕЈОВСКИ, Бојан ПЕТРЕВСКИ	
За граматичките и (лексичките) статии на Конески во <i>Грамаџикаџа</i> и пред неа	225
Симон САЗДОВ	
За некои поместувања на правописните принципи на македонскиот јазик (или: за традицијата и иновацијата)	235

Силвана СИМОСКА, Лидија АРИЗАНКОВСКА	
Конески и современите развојни тенденции во македонскиот јазик низ призмата на германскиот и на словенечкиот јазик	241
Jan SOKOŁOWSKI	
Właże Koneski i jego związki z Uniwersytetem Wrocławskim	255
Намита СУБИОТО	
60 години изучување на македонскиот јазик, литература и култура на Филозофскиот факултет при Универзитетот во Љубљана	267
Лидија ТАНУШЕВСКА, Андреј ЈОВАНЧЕВСКИ	
За препевите на Конески од полски јазик	275
Искра ТАСЕВСКА ХАЦИ-БОШКОВА	
Блаже Конески за македонскиот литературнојазичен развој	281
Грејс ФИЛДЕР, Елена ПЕТРОСКА	
Улогата на Конески во проучувањата на македонскиот јазик во Бугарија (за една читанка/учебник со текстови на словенските јазици)	291
Марина ЦВЕТАНОВСКА	
Македонистиката на Истанбулскиот универзитет, Р Турција	303

ЛИТЕРАТУРА

Венко АНДОНОВСКИ	
Апокрифниот бог и силата во песната „Одземање на силата“ на Блаже Конески	313
Ангелина БАНОВИЌ-МАРКОВСКА	
Шкловски, Јакобсон и Фројд во имплицитната поетика на Блаже Конески	323
Анастасија ЃУРЧИНОВА	
Блаже Конески и италијанската литература и култура	335

Лидија КАПУШЕВСКА-ДРАКУЛЕВСКА	
Поетот пред лицето на градот (Блаже Конески и Париз)	349
Владимир МАРТИНОВСКИ	
Поетите пред тајните на хуморот: Шарл Бодлер и Блаже Конески за карикатурата	359
Весна МОЈСОВА-ЧЕПИШЕВСКА, Иван АНТОНОВСКИ	
„Проста и строга македонска песна“ како лирска биографија на Конески	367
Кристина НИКОЛОВСКА	
Поетско-есеистичкиот „извор“ на Конески	377
Славица СРБИНОВСКА, Маја БОЈАЦИЕВСКА	
Блаже Конески како компаратист	381
Елизабета ШЕЛЕВА	
Блаже Конески во 21 век	393
СПИСОК НА УЧЕСНИЦИ	403

CIP-Каталогизација во публикација Национална и универзитетска библиотека
"Св. Климент Охридски", Скопје

929Конески,Б.(062)
378.096:8(497.711)"1946/2021"(060.91)

МЕЃУНАРОДЕН научен собир 100 години Блаже Конески и 75 години Филолошки
Факултет [Електронски извор] : Скопје, 13–14 декември 2021 г. / Зоран
Анчевски, Емилија Црвенковска. - Текст во пдф формат, содржи 414 стр. -
Скопје : Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје Филолошки факултет
„Блаже Конески“, 2023

Начин на пристапување (URL):

<https://flf.ukim.mk/wp-content/uploads/2023/03/100-godini-Koneski-1.3..pdf>.

- Наслов преземен од екран. - Опис на изворот на ден 13.03.2023 год.

ISBN 978-608-234-100-2

а) Конески, Блаже, 1921-1993 -- Собири б) Филолошки факултет "Блаже
Конески" (Скопје) -- 1946-2021 – Јубилеи

COBISS.MK-ID 59709445